

виникає особливий психологічний стан допустимості, дозволеності злочинних дій і уявлення про слабкість законів. Цей стан узвичаєно називати аномією або безнормативністю в поведінці громадян, за якої останні не вірять у норми права і моралі та легко наважуються на протиправну (а часто і злочинну) поведінку, орієнтуючись на безвладдя і слабку ефективність правоохоронної системи. Отже, саме розширення злочинності зумовлює її подальше зростання; вона стає доволі звичною формою існування в суспільстві.

Літ.: Макаров В. В. *Самодетерминация преступности*. М., 2015.

© К. Марисюк

СВЕТЛОВ ОЛЕКСАНДР ЯКОВИЧ

(28 жовтня 1931 р., м. Харків — 13 жовтня 1999 р., м. Київ).

Доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Академії правових наук (тепер Національна академія правових наук) України, заслужений діяч науки і техніки України.

Протягом 1949–1953 рр. навчався в Харківському юридичному інституті, який закінчив з відзнакою. Наступні 10 років працював в органах прокуратури Дніпропетровської області.

Із 1963 р. життя О. Я. Светлова пов'язано з Інститутом держави і права АН УРСР (нині Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України). Був аспірантом, молодшим науковим співробітником, старшим науковим співробітником. З 1978 р. по 1999 р. очолював відділ кримінально-правових і кримінологічних проблем цього Інституту (тепер відділ проблем кримінального права, кримінології та судоустрою).

У 1967 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Уголовная ответственность за злоупотребление властью или служебным положением (на материалах УССР)». Докторську дисертацію «Теоретические проблемы уголовной ответственности за должностные преступления» захищено у 1981 р.

Наукові здобутки вченого були сприйняті ще на початку 80-х рр. минулого століття як правозастосовною практикою (знайшли відображення у постановках Пленуму Верховного Суду УРСР, в подальшому Верхо-

вного Суду України), так і законодавцем. Ідеться про встановлення відповідальності неслужбових осіб за використання своєї роботи з корисливою метою, що дозволило уникнути поширення тлумачення поняття службової особи на тих осіб, які не були представниками влади і не виконували організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції. Наукова думка О. Я. Светлова про розмежування службової недбалості (раніше «халатність») і злочинно-недбалого ставлення неслужбової особи до дорученої роботи не лише теоретично поглиблювала ідею подальшої диференціації професійної необережної злочинності, а була реалізована під час реформи кримінального законодавства України. Так, у КК України 2001 р. з'явилися статті 137 «Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей» та 140 «Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником».

Учений висловлював і інші оригінальні думки й ідеї щодо низки кримінально-правових та кримінологічних проблем.

О. Я. Светлов є автором 140 наукових праць. Провідні наукові ідеї та результати досліджень викладено у 4 індивідуальних монографіях. Співатор 17 колективних монографій і підручників. Під науковим консультуванням і керівництвом О. Я. Светлова були захищені 1 докторська і 14 кандидатських дисертацій.

Основні наукові праці: «Борьба с должностными злоупотреблениями» (1970), «Ответственность за должностные преступления» (1978); «Борьба со взяточничеством и поборами» (1984), «Уголовное право Украинской ССР на современном этапе. Часть Общая», «Уголовное право Украинской ССР на современном этапе. Часть Особенная» (обидві — 1985 р., О. Я. Светлов керував їх підготовкою, а також разом із В. В. Сташисом був відповідальним редактором останньої), «Пьянство и преступность: история, проблемы» (1989), «Наркотики и преступность» (1994), «Уголовное наказание» (1997) — останні 5 праць у співавторстві.

Літ.: Музика А. А. Олександр Якович Светлов (1931–1999). Проблеми пенітенціарної теорії і практики. 2004. № 9; Музика А. А. Светлов Олександр Якович // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017.

© С. Багіров

